

NACIONALINĖ TEISĖS ŽINIŲ OLIMPIADA

BAUDŽIAMOJI TEISĖ IR BAUDŽIAMOJO PROCESO TEISĖ

Mykolas Romeris
universitetas

NACIONALINĖ TEISĖS ŽINIŲ OLIMPIADA

ĮVADAS

Mykolas Romeris
universitetas

„Iš Konstitucijos kylanti valstybės priedermė užtikrinti kiekvieno asmens ir visos visuomenės saugumą nuo nusikalstamų kėsinių si suponuoja ne tik įstatymų leidėjo teisę ir pareigą įstatymais apibrėžti nusikalstamas veikas bei nustatyti baudžiamąją atsakomybę už jas, bet ir jo teisę bei pareigą reglamentuoti su nusikalstamų veikų atskleidimu bei tyrimu ir baudžiamųjų bylų nagrinėjimu susijusius santykius – baudžiamojo proceso santykius.

Baudžiamojo proceso santykiai įstatymu turi būti reguliuojami taip, kad būtų sudarytos teisinės prielaidos greitai atskleisti ir išsamiai ištirti nusikalstamas veikas, teisingai nubausti nusikalstamas veikas padariusius asmenis (ar kitaip pagal įstatymą išspręsti jų baudžiamosios atsakomybės klausimą), taip pat teisinės prielaidos užtikrinti, kad niekas nekaltas nebūtų nuteistas.

Būtina siekti, kad būtų užtikrinta nukentėjusių nuo nusikalstamų veikų asmenų teisių apsauga, taip pat kad nebūtų nepagrįstai suvaržytos asmenų, padariusių nusikalstamas veikas, teisės.

Baudžiamojo proceso teisinis reglamentavimas neturi sudaryti prielaidų vilkinti nusikalstamų veikų tyrimo ir baudžiamųjų bylų nagrinėjimo, taip pat prielaidų baudžiamojo proceso dalyviams piktnaudžiauti procesinėmis ar kitomis teisėmis. Kitaip pasunkėtų valstybės konstitucinės priedermės teisėtomis priemonėmis užtikrinti kiekvieno asmens ir visos visuomenės saugumą, konstitucinėmis vertybėmis grindžiamą teisinę tvarką įgyvendinimas“.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas

KAS TAI?

Baudžiamoji teisė?

Baudžiamoji teisė – tai teisės šaka, kuri veikia tik tada, kai kitos teisės šakos neveikia. Kai civilinė teisė nebesugeba paveikti žmonių taip, kad jie gerbtų kito asmens nuosavybę, tada pradeda veikti baudžiamoji teisė, kuri nustato, kad už paprastą vagystę galima prarasti laisvę iki 3 metų.

Taigi baudžiamoji teisė yra ta, kuri nustato, ką daryti yra draudžiama (kas laikoma nusikalstama veika) ir kokia atsakomybė už tai gresia. Be to, baudžiamoji teisė yra vienintelė teisės šaka, už kurios numatytų draudimų nesilaikymą yra numatyta laisvės atėmimo bausmė.

Mykolas Romeris
universitetas

Baudžiamojo proceso teisė?

Baudžiamasis procesas – tai valstybės veikla, kuria siekiama išaiškinti rengiamas, daromas ar padarytas nusikalstamas veikas ir, jei tam yra pagrindas, teisingai nubausti nusikalstamas veikas padariusius asmenis arba pritaikyti jiems kitas įstatymo numatytas priemones.

Taigi baudžiamojo proceso teisė – tai teisės šaka, kuri reglamentuoja nusikalstamų veikų ikiteisminį tyrimą, baudžiamosios bylos nagrinėjimą teisme, nuosprendžio arba nutarties vykdymą, ir nustato šiame procese dalyvaujančių fizinių ir juridinių asmenų teises, pareigas ir jų įgyvendinimo tvarką.

Pagrindinis baudžiamosios teisės šaltinis yra **BAUDŽIAMASIS KODEKSAS**, o baudžiamojo proceso teisės šaltinis - **BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSAS**.

KUR TAIKOMA?

Baudžiamoji teisė veikia visada – t. y. atgraso asmenis nuo nusikalstamų veikų darymo. Tačiau realiai pradeda veikti tada, kai asmuo padaro nusikalstamą veiką, pavyzdžiui, nužudo kitą žmogų. Tokiu atveju, baudžiamąją teisę, laikydamiesi baudžiamojo proceso teisės nuostatų, ima taikyti policijos pareigūnai, prokurorai, advokatai, teisėjai. Policijos pareigūnai tiria nusikalstamą veiką, prokurorai palaiko kaltinimą teisme, advokatai gina tiek įtariamojo, kaltinamojo teises, tiek teikia teisinę pagalbą nukentėjusiajam. O teisėjas yra svarbiausias baudžiamosios teisės taikytojas, kuris turi atsakyti į tris pagrindinius klausimus ir priimti sprendimą:

Ar kaltinamasis padarė nusikalstamą veiką?

Kokią nusikalstamą veiką padarė kaltinamasis?

Kokią bausmę ar kitą poveikio priemonę kaltinamajam taikyti?

Mykolas Romeris
universitetas

KODĖL AKTUALU?

Baudžiamosios teisės ir baudžiamojo proceso teisės žinios yra aktualios visiems, tame tarpe ir moksleiviams.

Neretai mes elgiamės net neįtardami, kad už tai gresia baudžiamoji atsakomybė arba nesuvokdami atsakomybės masto.

Pavyzdžiui:

Bet kokios vertės (100 eurų vertės mobilaus telefono ar net 2 eurų vertės kišenpinigių) svetimo daikto atėmimas, panaudojant prievartą (pavyzdžiui, pasakymas atimat daiktą — „nes bus blogai“), gali būti vertinamas kaip plėšimas pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 180 straipsnį, už kurį gali būti baudžiama net laisvės atėmimu iki 6 metų.

Mykolas Romeris
universitetas

PRAKTINĖ SITUACIJA

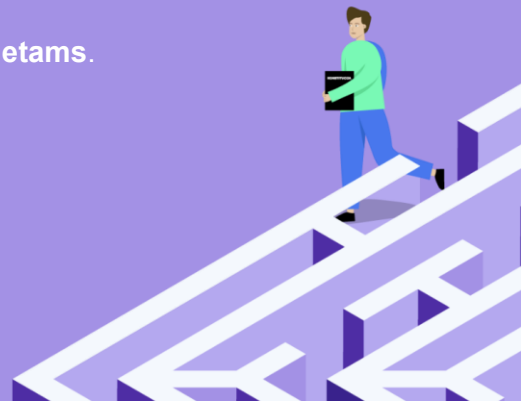
Vaikinas X. buvo teisiamas už tai, kad turgavietėje, iš tyrimo metu nenustatyto asmens, neteisėtai, turėdamas tikslą platinti, įgijo narkotinės medžiagos - 12 vnt. „ekstazi“ tablečių. Tabletes vaikas atsivežė į kaimą, kur naktį neteisėtai jas platino, t. y. po tris „ekstazi“ tabletes davė trimis savo draugams. Vienas iš draugų, pavartojęs „ekstazi“ tablečių, stipriai apsinuodijo ir dėl to mirė. Jaunuolis atvežęs draugams narkotikų buvo teisiamas už narkotikų platinimą (BK 260 str.) ir neatsargų gyvybės atėmimą (BK 132 str.).

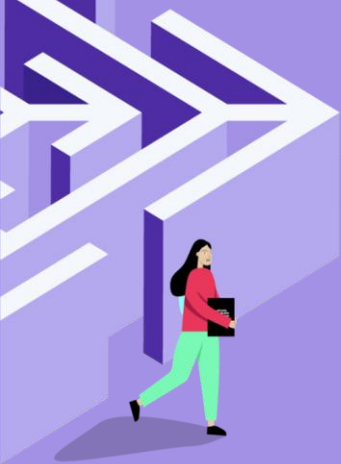
Dėl nuteisimo už narkotikų platinimą, teismui abejonių nekilo, tačiau iškilo klausimas – **ar galima jaunuolį teisti už neatsargų gyvybės atėmimą?** Šį klausimą sprendė Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjai. Buvo nuspręsta išteisinti vaiką dėl neatsargaus gyvybės atėmimo, nurodant, kad nebuvo priežastinio ryšio tarp narkotikų platinimo ir mirties, nes draugas laisva valia pasirinko savo elgesio variantą, pats suvartojo įgytas tabletes, todėl būtent jo paties veiksmai (tablečių vartojimas) ir buvo jo mirtį sukėlusio priežastis.

Tačiau jaunuolis X. vis dėlto buvo nuteistas už narkotikų platinimą **laisvės atėmimu ketveriems metams**.

Mykolas Romeris
universitetas

NACIONALINĖ TEISĖS ŽINIŲ OLIMPIADA

Mykolo Romerio
universitetas

